

ΚΩΔΙΚΑΣ

ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

Για την απάλειψη
του σεξισμού
στον δημοσιογραφικό λόγο

«Κώδικας Δεοντολογίας: Για την απάλειψη του σεξισμού στον δημοσιογραφικό λόγο»

Ιανουάριος 2023

Συγγραφή: Αγγελική Σεραφείμ

Επιμέλεια: Ιάσωνας Γουσέτης

Γραφιστική Επιμέλεια: Κωνσταντίνα Ζιάκα

©Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Βαλτετσίου 39, 10681, Αθήνα

www.bfhr.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ
για τα ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
του ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Οι απόψεις που εκφράζονται στο παρόν αποτελούν προσωπικές απόψεις του συντάκτη / της συντάκτριας και δεν απηχούν απαραίτητα τις απόψεις του Χρηματοδοτικού Μηχανισμού του ΕΟΧ ή του Διαχειριστή Επιχορήγησης του Προγράμματος Active citizens fund στην Ελλάδα (Ίδρυμα Μποδοσάκη σε συνεργασία με το SolidarityNow).

Το Έργο «Η Ισότητα των Φύλων στην Πρώτη Σελίδα» υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος Active citizens fund, με φορέα υλοποίησης την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και εταίρο τη Liquid Media.

Το πρόγραμμα Active citizens fund, ύψους €13,5 εκ., χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία και είναι μέρος του χρηματοδοτικού μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) περιόδου 2014 - 2021, γνωστού ως EEA Grants. Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενδυνάμωση και την ενίσχυση της βιωσιμότητας της κοινωνίας των πολιτών και στην ανάδειξη του ρόλου της στην προαγωγή των δημοκρατικών διαδικασιών, στην ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τη διαχείριση της επιχορήγησης του προγράμματος Active citizens fund για την Ελλάδα έχουν αναλάβει από κοινού το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το Solidarity Now.

Εισαγωγή

Ο λόγος αντανακλά αντιλήψεις και συστήματα σκέψης, αλλά παράλληλα ασκεί επιρροή σε αυτά, είτε αναπαράγοντας και εμπεδώνοντας νοήματα είτε αμφισβητώντας τα. Από αυτή την οπτική, ο δημοσιογραφικός λόγος, που εκ της φύσεώς του έχει πολλαπλάσια δύναμη, μπορεί να αποτελέσει τόσο μέρος του προβλήματος, αναπαράγοντας τις έμφυλες διακρίσεις, όσο και μέρος της λύσης, δηλαδή συμβάλλοντας στη δημιουργία και τη διεύρυνση του ασφαλούς χώρου για τις θηλυκότητες, στην αμφισβήτηση των έμφυλων στερεοτύπων και την ενδυνάμωση των θυμάτων και των επιζώντων ατόμων.

Δημοσιογραφικά κλισέ όπως «η καυτή παρουσία» και «η παλικαρίσια πρόκριση», η αναπαραγωγή στερεοτύπων για τον ρόλο των γυναικών ως επαγγελματιών και μητέρων, η α-ορατότητα των φύλων πέραν του άρρενος, ο συγκαλυμμένα μισογυνικός λόγος αλλά όχι σπάνια και ο σεξιστικός λόγος με ευθεία υποτίμηση των γυναικών και των θηλυκοτήτων και τον αποκλεισμό των μη-δυναδικών ταυτοτήτων, συνθέτουν ένα περιβάλλον αφιλόξενο για όσα άτομα δεν ομνύουν στην τοξική αρρενωπότητα. Ακόμα χειρότερα, ένα περιβάλλον εχθρικό που πληγώνει και πλήττει τα δικαιώματα όσων υποβιβάζει : δηλαδή των πολλών.

Υπ' αυτή την έννοια η απάλειψη του σεξισμού από τον δημοσιογραφικό λόγο και η προώθηση της συμπεριληπτικότητας είναι μέρος της προσπάθειας για έναν κόσμο που θα αγκαλιάζει και δεν θα αποκλείει.

Ο Κώδικας Δεοντολογίας που προτείνεται παρακάτω, περιέχει τις ελάχιστες κατευθυντήριες αρχές και οδηγίες, με γνώμονα τις κυρίαρχες εκφράσεις του σεξισμού στον δημοσιογραφικό λόγο. Συντάχθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «Η Ισότητα των Φύλων στην Πρώτη Σελίδα» και εμπλουτίστηκε από τις γόνιμες συζητήσεις που έγιναν στη διάρκεια των εκπαιδύσεων που διοργανώθηκαν. Ευχαριστούμε ιδιαίτερα τους δημοσιογράφους, τις δημοσιογράφους, επαγγελματίες και πολίτες, αλλά και τους φοιτητές/σπουδαστές και φοιτήτριες/σπουδάστριες δημοσιογραφίας που συμμετείχαν στα διήμερα σεμινάρια και μοιράστηκαν τις εμπειρίες, τους προβληματισμούς και τις σκέψεις τους.

ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

για την απάλειψη του σεξισμού στον δημοσιογραφικό λόγο

Για τους σκοπούς του παρόντος, παρατίθενται οι παρακάτω όροι με την εννοιολόγησή τους.

Φύλο: Κοινωνικά δομημένοι ρόλοι, συμπεριφορές, δραστηριότητες και ιδιότητες, που μια δεδομένη κοινωνία θεωρεί κατάλληλες για τις γυναίκες και τους άνδρες. (Άρθρο 3 περ. γ' Ν. 4531/2018)

Έμφυλα στερεότυπα: Προδεδομένες αντιλήψεις, σύμφωνα με τις οποίες αποδίδονται αυθαίρετα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και ρόλοι στα άτομα θηλυκού και αρσενικού γένους, οι δε ρόλοι αυτοί και τα χαρακτηριστικά προσδιορίζονται και περιορίζονται από το φύλο τους. Μπορεί να στηρίζονται σε γενικεύσεις ή πεποιθήσεις ότι το φύλο σχετίζεται με δεδομένα με τα οποία είναι ασύνδετο.

Σεξιστικός λόγος: Η χρήση της γλώσσας που δίνει το προβάδισμα στο αρσενικό έναντι του θηλυκού, που εμπεριέχει λέξεις και εκφράσεις που προσβάλλουν, υποβαθμίζουν, απαξιώνουν και αποκλείουν τις γυναίκες και γενικά εμπεριέχει και διαμορφώνει το μήνυμα της ανισότητας των φύλων με πολλούς τρόπους.

ΛΟΑΤΚΙΑ+: Ακρωνύμιο που αντιστοιχεί στους εξής όρους: Λεσβίες, Ομοφυλόφιλα άτομα (γκέι), Αμφιφυλόφιλα άτομα, Τρανς, Κουήρ, Ίντερσεξ, Ασέξουαλ. Το σύμβολο της πρόσθεσης εμπεριέχει και άλλες κατηγορίες όπως Πανσέξουαλ και Questioning.¹

Βία κατά των γυναικών που βασίζεται στο φύλο: σημαίνει τη βία η οποία καταφέρεται εναντίον μιας γυναίκας για μόνο το λόγο ότι είναι γυναίκα ή η οποία επηρεάζει τη γυναίκα κατά τρόπο δυσανάλογο. (άρθρο 3 περ. δ' Ν. 4531/2018). Περιλαμβάνει τη σωματική βία, τη σεξουαλική βία (συμπεριλαμβανομένης της μη συναινετικής πορνογραφίας), την ψυχολογική βία (συμπεριλαμβανομένης της επίμονης παρακολούθησης - Stalking), την

1. Για περαιτέρω ανάλυση ειδικότερων εννοιών ανατρέξτε στον Οδηγό για επαγγελματίες ΜΜΕ που εκδόθηκε στο πλαίσιο του έργου “Εξάλειψη Τρανσφοβικών, Ομοφοβικών και Αμφιφοβικών Στερεοτύπων μέσω της καλύτερης εκπροσώπησης στα μέσα ενημέρωσης” (Ε.Τ.Ηο.Σ.), Αθήνα 2019

οικονομική βία, τον καταναγκαστικό γάμο, την εξαναγκαστική άμβλωση – στείρωση, τις επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές όπως είναι ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων, την ενδοοικογενειακή βία και κάποιες μορφές της εμπορίας ανθρώπων.

Οι διακρίσεις λόγω φύλου, ο σεξισμός και η έμφυλη βία μπορεί να διασταυρώνονται με παραβιάσεις δικαιωμάτων που συνδέονται με στοχοποίηση για άλλους λόγους, όπως εθνική καταγωγή, πολιτικές απόψεις και θρησκευτικές πεποιθήσεις.

Ο παρών Κώδικας περιέχει τα ελάχιστα στοιχεία που απαιτούνται για την απάλειψη του σεξιστικού δημοσιογραφικού λόγου και την προώθηση της συμπεριληπτικότητας. Αφορά αποκλειστικά στη δημόσια διάσταση του λόγου αυτού, όπως λαμβάνεται από το κοινό και όχι ζητήματα που σχετίζονται με τους/τις επαγγελματίες όπως είναι ζητήματα στον χώρο εργασίας, τα οποία είναι επίσης βέβαια σημαντικά και επηρεάζουν τον στόχο της συμπεριληπτικότητας. Τέτοια ζητήματα είναι αυτά που αφορούν για παράδειγμα τη διασφάλιση ενός περιβάλλοντος εργασίας χωρίς έμφυλες διακρίσεις και χωρίς σεξουαλική παρενόχληση.

Το περιεχόμενο του παρόντος είναι συμβατό με τον Κώδικα Επαγγελματικής Ηθικής και Κοινωνικής Ευθύνης των δημοσιογράφων-μελών της Ε.Σ.Η.Ε.Α. και τον Παγκόσμιο Χάρτη Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας.

Τα άτομα, οι επιχειρήσεις και οι ενώσεις που υπογράφουν τον παρόντα Κώδικα, αυτοδεσμεύονται στην τήρηση απασών των αναφερόμενων σε αυτόν αρχών του.

Μέρος Α΄

Γενικές κατευθυντήριες οδηγίες

- Στην επιλογή των πηγών και των ιστοριών πρέπει να επιδιώκεται η ισόρροπη παρουσία όλων των φύλων, καθρεφτίζοντας την ποικιλομορφία των ανθρώπινων εμπειριών. Αναστοχαστείτε: Ποιο πρόσωπο είναι αόρατο σε αυτή την ιστορία; Ποιο πρόσωπο δεν έχει φωνή;
- Πρέπει να αποφεύγονται προσεγγίσεις που συνδέουν μια ορισμένη θεματολογία με ένα συγκεκριμένο φύλο.

Η μαγειρική δεν ενδιαφέρει μόνο τις γυναίκες, η ανατροφή των παιδιών δεν αφορά μόνο τις μαμάδες, ούτε και ο αθλητισμός μόνο τους άντρες.

- Σε κάθε θέμα πρέπει να εξετάζεται εάν υπάρχει έμφυλη οπτική για να αναδειχθεί.
- Το γυναικείο σώμα δεν πρέπει να υποβιβάζεται σε εμπόρευμα ή να αντικειμενοποιείται ως πηγή σεξουαλικής απόλαυσης.
- Η έμφυλη διάσταση δεν είναι μόνο η «γυναικεία». Θύματα έμφυλων διακρίσεων και βίας μπορούν να είναι και τα κορίτσια, τα άτομα ΛΟΑΤΚΙΑ+, αλλά και οι άντρες και τα αγόρια που θεωρείται ότι διαψεύδουν την προσδοκία για επιτέλεση του «ανδρικού» ρόλου.
- Στερεότυπα για τους ρόλους των φύλων, πρέπει όχι μόνο να μην αναπαράγονται, αλλά να αποκαλύπτονται στις περιπτώσεις συγκαλυμμένου σεξισμού.

Χαρακτηριστικά αλλά ενδεικτικά παραδείγματα έμφυλων στερεοτύπων είναι οι γυναίκες σε ρόλο φροντίδας, οι άντρες ως σκληροί και αποσυνδεδεμένοι από συναισθήματα, η απόδοση στους γκέι χαρακτηριστικών που θεωρούνται «θηλυκά», η απόδοση στις λεσβίες χαρακτηριστικών που θεωρούνται «αρσενικά» κλπ..

- Όταν αναζητείται η γνώμη εμπειρογνομόνων – ειδικών, πρέπει να επιδιώκεται η κατά προτεραιότητα απεύθυνση σε γυναίκα ή σε άτομο της ΛΟΑΤΚΙΑ+ κοινότητας.

Έχετε κατά νου ότι τα άτομα της ΛΟΑΤΚΙΑ+ κοινότητας μπορεί να έχουν εμπειρογνωμοσύνη σε ποικίλα επιστημονικά αντικείμενα.

- Εάν οι δηλώσεις κάποιου προσώπου πρέπει να αναπαραχθούν προς τον σκοπό της ενημέρωσης και συνιστούν σεξιστικό λόγο ή λόγο που παράγει έμφυλες διακρίσεις, πρέπει να περικλείονται πάντα από εισαγωγικά και να είναι ξεκάθαρο ότι ο/η δημοσιογράφος δεν εστερνίζεται αυτό το λόγο.
- Δεν πρέπει να αναπαράγονται μισογυνικές αντιλήψεις. Όταν η έκθεσή τους εξυπηρετεί τον σκοπό της ενημέρωσης, αυτές θα πρέπει να τυγχάνουν της διαχείρισης που τυγχάνουν και οι ύβρεις, η ρητορική μίσους και το μη συναινετικό πορνογραφικό υλικό.
- Είναι απαραίτητη η διαρκής ενημέρωση για θέματα ορολογίας κυρίως σχετικής με ΛΟΑΤΚΙΑ+ άτομα.
- Δεν είναι σκόπιμη πάντα η εστίαση στο φύλο εάν δεν υπάρχει λόγος.

- Απαιτείται προσοχή στην επιλογή του οπτικού υλικού που συνοδεύει την ιστορία, ώστε να μην αναπαράγει στερεότυπα.

Η εικόνα για παράδειγμα μιας γυναίκας με μελανιές που καλύπτει κλαίγοντας το πρόσωπό της, αποτελεί μια στερεοτυπική απεικόνιση ενός αδύναμου και παθητικού θύματος, που πρέπει να εμπνέει συναίσθημα λύπησης και με την οποία δεν θα ταυτίζονταν πολλά θύματα. Επίσης η απεικόνιση των ανδρών τείνει να είναι πιο δυναμική και σε εξωτερικό χώρο, σε αντίθεση με τις γυναίκες που απεικονίζονται συχνά σε εσωτερικό χώρο και στατικές.

- Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στην ανάδειξη θεμάτων που συνδέονται με παραδοσιακές επιβλαβείς πρακτικές. Πρέπει να αποφεύγεται ο στιγματισμός εθνοτήτων και μειονοτήτων και να καταδεικνύεται ο μισογυνισμός ως αιτία των επιβλαβών παραδοσιακών πρακτικών.

Μέρος Β΄

Μη σεξιστική γλώσσα

- Λόγω των βαθιά ριζωμένων στη γλώσσα μας σεξιστικών εκφράσεων και απηχούμενου σεξισμού στην εκφορά του λόγου, πρέπει να γίνεται συνειδητή προσπάθεια για την προώθηση ενός συμπεριληπτικού λόγου, δηλαδή του λόγου που δεν αποκλείει, του λόγου στον οποίο όλα τα φύλα νιώθουν ότι το βίωμά τους λαμβάνεται υπόψη, αλλά και ότι τα ίδια θεωρούνται δυνητικοί δέκτες.

Υπάρχουν λέξεις που μπορούν εύκολα να αντικατασταθούν από τις αντίστοιχες συμπεριληπτικές, όπως να χρησιμοποιηθεί η στελέχωση αντί της επάνδρωσης και η τεκνοθεσία αντί της υιοθεσίας, αλλά και εκφράσεις που δεν καθιστούν αναγκαίο τον προσδιορισμό γραμματικού γένους π.χ. προσωπικό ή εργατικό δυναμικό αντί για εργαζόμενοι/ες, αναγνωστικό κοινό αντί για αναγνώστες/στριες κλπ.

- Κανένα φύλο δεν πρέπει να υποτιμάται ή να απεικονίζεται άμεσα ή έμμεσα ως πολίτης δεύτερης κατηγορίας.
- Το αρσενικό γένος πρέπει να αποφεύγεται ως γενική αναφορά.

Όπως η προσφώνηση «Κυρίες» δεν εκλαμβάνετε ότι συμπεριλαμβάνει και τους άντρες ή τα μη-δυσδικά πρόσωπα, έτσι και η προσφώνηση «Κύριοι» δεν πρέπει να θεωρείται ότι συμπεριλαμβάνει και τα άλλα φύλα.

- Παρά το γεγονός ότι η χρήση του θηλυκού και του αρσενικού γένους

θεωρείται πιο συμπεριληπτική σε σχέση με την περιεκτική χρήση του αρσενικού γένους, αποκλείει τα μη-δυναμικά πρόσωπα, που δεν εκπροσωπούνται από κανένα από τα δύο γραμματικά γένη. Η συμπεριληπτική λοιπόν έκφραση πρέπει να περιλαμβάνει και το ουδέτερο γένος, όπως για παράδειγμα «φίλες, φίλοι και φιλικά πρόσωπα».

- Στην περίπτωση της διαζευκτικής παράθεσης περισσότερων γενών, είναι σκόπιμο να εναλλάσσεται η σειρά τους, δηλαδή να μην προηγείται πάντα το αρσενικό.

Μέρος Γ΄

Θεματολογία σχετική με την έμφυλη βία

- Τα περιστατικά έμφυλων διακρίσεων και έμφυλης βίας δεν είναι μεμονωμένα ούτε συμβαίνουν «εν κενώ». Πρέπει λοιπόν να αναδεικνύεται η σχέση τους με το συστημικό πλαίσιο της έμφυλης ανισότητας και να φωτίζεται ο δομικός τους χαρακτήρας, χωρίς βέβαια να υποτιμάται και η ευθύνη του/των συγκεκριμένου/ων δράστη/ών.

Υπ' αυτή την έννοια, κανένα θύμα έμφυλης βίας δεν είναι «άτυχο» και κανένα έμφυλο έγκλημα δεν είναι έγκλημα «πάθους» ή «τιμής».

- Πρέπει να δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στην διαφύλαξη της ανωνυμίας (όνομα και εικόνα) των θυμάτων έμφυλης βίας, ώστε να αποφευχθεί η δευτερογενής θυματοποίησή τους. Στην περίπτωση συναίνεσης του θύματος για αποκάλυψη της ταυτότητάς του, είναι ευθύνη του/της δημοσιογράφου να λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα για την παροχή συναίνεσης με πλήρη επίγνωση του πλαισίου. Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται για τα στοιχεία που μπορούν να οδηγήσουν στον εντοπισμό του θύματος. Οι ανάγκες του θύματος /επιζώντος ατόμου πρέπει να είναι η βασική προτεραιότητα.

Η παραβίαση αυτής της υποχρέωσης δεν προκαλεί βλάβη μόνο στο συγκεκριμένο θύμα, αλλά λειτουργεί αποτρεπτικά για την υποβολή καταγγελιών από άλλα θύματα που φοβούνται ότι θα εκτεθούν δημόσια.

- Η απεικόνιση/ εξιστόρηση της έμφυλης βίας δεν πρέπει να ρομαντικοποιείται, να ωραιοποιείται ή να στρογγυλεύεται.

Πρόκειται για εγκλήματα επιβολής και κυριαρχίας. Ουδεμία σχέση έχουν με αγάπη ή με «παθιασμένη» αγάπη και τέτοιες αναφορές ουσιαστικά παραπλανούν και συσκοτίζουν τα πραγματικά κίνητρα.

- Το «πατρονάρισμα» δεν είναι έκφραση ευαισθητοποίησης.
Η υπόδειξη στα θύματα τι να πράξουν (π.χ. μίλα, σπάσε τη σιωπή, βάλε ένα τέλος κλπ.) διαιωνίζει την υποτίμησή τους, καθώς υπολαμβάνει ότι ο ρόλος τους θα συνεχίσει να είναι παθητικός, ως δέκτες «οδηγιών». Τα επιζώντα άτομα έχουν ίδια βούληση που πρέπει να γίνεται σεβαστή.
- Το θύμα δεν πρέπει να κατηγορείται άμεσα ή έμμεσα για τη βία που υφίσταται ή υπέστη (victim-blaming).
Υπεύθυνος για την κακοποιητική συμπεριφορά είναι ο φορέας της. Αντί άμεσα ή έμμεσα να εγκαλούνται τα θύματα γιατί δεν μίλησαν, γιατί δεν έφυγαν, γιατί δεν αντέδρασαν πιο σθεναρά, γιατί συνάντησαν τον δράστη, γιατί φόραγαν τα συγκεκριμένα ρούχα κλπ., είναι πιο ορθό να ασκείται έλεγχος στην πολιτεία για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων προστασίας των θυμάτων, λειτουργίας προσβάσιμων υπηρεσιών κλπ.
- Είναι σημαντικό να μεταδίδονται με κάθε ευκαιρία τα στοιχεία επικοινωνίας δομών όπου μπορούν τα θύματα να ζητήσουν βοήθεια.
Ακόμα και η απλή αναφορά στην συμβουλευτική γραμμή SOS 15900 είναι αρκετή.
- Οι όροι «θύμα» ή «επιζών άτομο» (ή «επιζώσα» αντίστοιχα) πρέπει να εναλλάσσονται αναλόγως του πλαισίου και της επιθυμίας του εμπλεκόμενου προσώπου.
Άτομα που έχουν δεχθεί έμφυλη βία μπορεί να μην αυτοπροσδιορίζονται ως θύματα και να βιώνουν τη χρήση του όρου «θύμα» ως υποτιμητική. Από την άλλη ο όρος θύμα ενδείκνυται για την κατάδειξη της ευθύνης του θύτη και την συσχέτιση με «έγκλημα» και όχι «φαινόμενο».
- Είναι σκόπιμο να χρησιμοποιείται είτε σύμβολο είτε λεκτική προειδοποίηση ότι το μήνυμα /περιεχόμενο που ακολουθεί σχετίζεται με την έμφυλη βία (Προειδοποίηση περιεχομένου- TriggerWarning).
Σε τραυματισμένα άτομα μπορεί να πυροδοτηθεί το τραύμα ή να προκληθεί αναστάτωση με την μετάδοση πληροφοριών για την έμφυλη βία.
- Στην περίπτωση που σκιαγραφείται το πορτρέτο του δράστη χρειάζεται προσοχή ώστε να μην παρουσιάζεται με τρόπο που να προκαλούνται συναισθήματα συμπόνοιας, κατανόησης ή οικειότητας προς αυτόν.

Ακόμα και η απόδοση σε αυτόν κινήτρων «αγάπης» ή η μείωση του καταλογισμού με εκφράσεις όπως «οδηγημένος από τη ζήλια» καταλήγουν να αμβλύνουν την ευθύνη του. Εύστοχα η Manne έχει εισαγάγει τον όρο «Himpathy» για τις περιπτώσεις αυτές.

- Οι όροι που χρησιμοποιούνται πρέπει να παραπέμπουν σε έγκλημα με θύτη και θύμα. Η ουδέτερη εκφορά συσκοτίζει αυτή την εγκληματική διάσταση.

Σεξουαλική επίθεση όχι σεξουαλικό σκάνδαλο, δεν αναφερόμαστε σε σεξουαλική επαφή, αλλά σε σεξουαλική κακοποίηση. Αντίστοιχα σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας αποφύγετε «ουδέτερους» όρους όπως «οικογενειακή διαμάχη» ή «τραγωδία». Προτιμήστε τον όρο «κακοποιητικός σύζυγος» από τον όρο «κακοποιητική σχέση».

- Ο όρος «γυναικοκτονία» αντανακλά τόσο το νήμα των δομικών έμφυλων ανισοτήτων και της πατριαρχίας που αποκορυφώνεται στην αφαίρεση της ζωής μιας γυναίκας επειδή είναι γυναίκα, αλλά και καταδεικνύει τις ευθύνες και παραλείψεις της πολιτείας για την προστασία των θυμάτων. Εναλλακτικά μπορεί να χρησιμοποιείται ο όρος «θηλυκοκτονία» που είναι πιο συμπεριληπτικός σε σχέση με θύματα που δεν είναι γυναίκες αλλά στοχοποιούνται λόγω των εκλαμβανομένων από τον δράστη ως «θηλυκών» χαρακτηριστικών τους.

Είναι χαρακτηριστική η στοχοποίηση αγοριών και ανδρών που θεωρούνται ότι «προδίδουν» την αρρενωπότητα, και αυτό εκλαμβάνεται ως η τιμωρητέα εκθήλυσή τους.

- Τα θύματα έμφυλης βίας δεν είναι μια ομοιογενής ομάδα και δεν πρέπει να προβάλλονται ως τέτοια.

Μπορεί να είναι άντρες και αγόρια που δεν επιτελούν επαρκώς «αρρενωπούς ρόλους», μπορεί να είναι ηλικιωμένα άτομα, άτομα με αναπηρίες, αλλοδαπής καταγωγής κλπ.

- Πρέπει να αποφεύγεται η στερεοτυπική απεικόνιση της «ηρωικότητας» του θύματος/επιζώντος ατόμου που μιλά/ φεύγει / αντιδρά.

Η τοποθέτηση του θύματος που αντιδρά/ αποδρά σε ένα βάθρο ήρωα/ ηρωίδας μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά και αποθαρρυντικά για θύματα που αισθάνονται (και θέλουν να παραμείνουν) «καθημερινοί άνθρωποι» και όχι «ήρωες/ηρωίδες».

- Αποφύγετε τη δραματοποιημένη παρουσίαση του δράστη ως «τέρατος» και «κτήνους».

Η «απανθρωποποίηση» του δράστη και η δραματοποίηση της περιγραφής συσκοτίζει το γεγονός ότι πρόκειται για την «κανονικότητα» της πατριαρχίας, στην οποία δράστες μπορούν να είναι όλοι.

- Τα παιδιά που είναι παρόντα σε περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας πρέπει να αναφέρονται πάντα ως θύματα ενδοοικογενειακής βίας και όχι ως μάρτυρες. (ν. 3500/2006)
- Η ενεργητική σύνταξη πρέπει να προτιμάται, γιατί αποτυπώνει με μεγαλύτερη ακρίβεια την τέλεση του εγκλήματος και τον φορέα της εγκληματικής συμπεριφοράς.

Μέρος Δ΄

Θεματολογία σχετική με τρανς άτομα

- Το βίωμα κάθε τρανς ατόμου είναι μοναδικό. Το βίωμα ενός ατόμου δεν πρέπει να γενικεύεται.
- Τα ειδικότερα ζητήματα της τρανς κοινότητας μπορούν να αναλυθούν πιο διεξοδικά από άτομα της ίδιας κοινότητας.
- Η αναφορά στα τρανς άτομα πρέπει να γίνεται με τα ισχύοντα στοιχεία τους (δηλαδή το όνομα και η ανωνυμία). Μην υποθέτετε την ανωνυμία και το φύλο κάθε ατόμου: Απλά ρωτήστε το!
- Η αναφορά στο όνομα που αποδόθηκε στο τρανς άτομο από τους γονείς/κηδεμόνες και το οποίο δεν χρησιμοποιεί πλέον, αποτελεί κακοποίηση και ονομάζεται «deadnaming». Κακοποιητική είναι επίσης και η απόδοση διαφορετικού φύλου από αυτό του τρανς ατόμου (misgendering). Εάν προς τον σκοπό της ενημέρωσης πρέπει να αναπαραχθεί δήλωση που συνεπάγεται deadname ή misgender, τότε απαλείψτε τις επίμαχες φράσεις, όπως θα πράττατε με μια βωμολοχία ή με τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα.
- Η τρανς ταυτότητα δεν υπάρχει σκοπιμότητα να αναφέρεται εάν δεν σχετίζεται με το καλυπτόμενο θέμα.
- Σεβαστείτε την τυχόν επιθυμία των ατόμων για την διαφύλαξη συγκεκριμένων προσωπικών τους δεδομένων.

- Το φύλο δεν πρέπει να ταυτίζεται με την ανατομία. Ιδιαίτερα όταν αναλύονται θέματα υγείας, η αναφορά σε άτομα με ωάρια ή άτομα που μπορούν να κυοφορήσουν είναι πιο συμπεριληπτική σε σύγκριση με την αναφορά απλώς σε γυναίκες.
- Για ζητήματα που δεν γνωρίζετε, απλά συμβουλευτείτε ειδικό σε θέματα των τρανς ατόμων.
- Εάν εστιάζετε στην προσωπική ιστορία ενός τρανς ατόμου, προτεραιοποιήστε τη δημιουργία ασφαλούς χώρου για αυτό. Η αναζήτηση πληροφοριών που σχετίζονται με ιατρικές διαδικασίες είναι κατ' αρχήν αδιάκριτη. Μην ρωτάτε για το deadname του ατόμου. Αποφύγετε την υπερβολική εστίαση στο σώμα και την εξωτερική εμφάνιση των τρανς ατόμων και τη διαδικασία της φυλομετάβασης καθεαυτή.
- Έχετε κατά νου ότι οι ιστορίες των τρανς ατόμων δεν είναι μόνο ιστορίες πόνου και δεν αφορούν μόνο νεαρά άτομα.
- Οι πληροφορίες για τα θέματα που αφορούν τρανς άτομα (για παράδειγμα αλλαγή γνώμης μετά τη φυλομετάβαση, οι τρανς γυναίκες ως αθλήτριες κλπ.) είναι πολύ συχνά ψευδείς και παραπλανητικές, γι' αυτό και πρέπει να επιδεικνύετε ιδιαίτερη προσοχή στην αναπαράγωγή τους.

Μέρος Ε΄

Θεματολογία σχετική με εκκρεμείς ποινικές διαδικασίες για εγκλήματα έμφυλης βίας

- Πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι το κοινό αυτών των δημοσιευμάτων περιλαμβάνει και δράστες ή επίδοξους ή μελλοντικούς δράστες αλλά και θύματα η επιζώντα άτομα. Είναι πολύ σημαντικό λοιπόν το πώς προβάλλονται και καλύπτονται αυτές οι υποθέσεις ώστε να είναι περισσότερο πιθανό να καταγγέλλονται αυτά τα αδικήματα και να αναζητούν βοήθεια τα θύματα.
- Η υπεύθυνη δημοσιογραφική έρευνα περιστατικών βιασμού ή σεξουαλικών επιθέσεων όπου υπάρχουν εκκρεμείς ποινικές διαδικασίες δεν εξαντλείται στην υποχρέωση ισότιμης προβολής των επιχειρημάτων της υπεράσπισης και της πλευράς της δίωξης. Πρέπει να διασφαλίζεται ότι η γλώσσα που χρησιμοποιείται δεν εμπεριέχει άρρητα κάποιο αφήγημα ενοχής ή αθωότητας.

- Πρέπει να αποφεύγεται η αναπαραγωγή στερεοτύπων ιδιαίτερα σε σχέση με τον χαρακτηρισμό του κατηγορουμένου, των καταγγελλόντων και των μαρτύρων.
- Η αναφορά σε πιθανές συνέπειες που θα υποστεί ο δράστης δεν πρέπει έμμεσα ή άμεσα να καταλήγει στη στοχοποίηση του θύματος.
- Ο σεβασμός του τεκμηρίου αθωότητας δεν σημαίνει ότι πρέπει να υπονοείται ότι το θύμα ψεύδεται.
- Οι εξωτερικές περιγραφές δραστών και θυμάτων που αναπαράγουν στερεότυπα (εξωτερική ομορφιά, τρόπος ένδυσης) πρέπει να αποφεύγονται.

